

Täysistunto

Tiistai 26.9.2023 klo 14.01—17.29

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 17/2023 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Keskustelua varten varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Esittely, ministeri Satonen, olkaapa hyvä.

Keskustelu

14.53 **Työministeri Arto Satonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut esityksen laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta. Ehdotus on luonteeltaan täysin tekninen. Esityksessä ehdotetaan siviilipalveluslain ajantasaistamista vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa säädettyä uutta järjestäjäjärjestelmää ja järjestämistä vastaavaa sekä perhevapaaudistusta. Esityksen mukaan siviilipalveluspaikkojen listaan lisätään hyvinvointialueet, hyvinvointialueyhtymät ja kuntayhtymät. Muutosta esitetään, jotta siviilipalveluksen voisi edelleen suorittaa sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä pelastustoimissa. Lisäksi tehtäisiin perhevapaaudistukseen liittyviä terminologisia muutoksia sekä lisättäisiin adoptiolapsen sijoittaminen siviilipalvelusvelvollisen vanhempainvapaan perusteeksi perhevapaaudistusta vastaavalla tavalla. Muutokset ovat tarpeen tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, sitten mennään tuohon puhujalistaan. Siellä on ensimmäisenä edustaja Peltonen.

14.54 **Eemeli Peltonen sd:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssämme on tänään hallituksen esitys, jolla muutetaan ja ajantasaistetaan siviilipalveluslakia. On välttämätöntä, että lain-säädäntömme pysyy ajan tasalla, kun yhteiskunta ympärillämme muuttuu.

Suomessa on kuluvan vuoden alusta lähtien aloittanut toimintansa 21 hyvinvointialuetta, joille siirrettiin vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluista. Hallituksen esityksessä siviilipalveluksen suorittaminen mahdollistettaisiin jatkossa myös hyvinvointialueella, hyvinvointialueyhtymässä ja kuntayhtymässä. Jos ehdotettua muutosta hyvinvointialueiden sisällyttämisestä lain palveluspaikkojen luetteloon ei tehtäisi, siviilipalvelusta ei voisi suorittaa hyvinvointialueille kuuluvissa sosiaali- ja terveystoimen tai

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2023 vp

pelastustoimen yksiköissä. Tämä vähentäisi kokonaisturvallisuuden kannalta olennaisten palveluspaikkojen määrää. On syytä huomata, että esimerkiksi pelastustoimella on merkittävä rooli väestönsuojelussa. Ilman lakimuutosta poistuisi noin 400 palveluspaikkaa ja samalla palveluspaikan löytäminen vaikeutuisi oleellisesti.

Hallituksen esitys on siten perusteiltaan ymmärrettävä ja tavoitteiltaan kannatettava. Lainsäädännön yksinkertaisuuden ja selkeyden vuoksi olisi kuitenkin syytä jatkossa pohdita, jos siviilipalveluslaissa voitaisiin vastaisuudessa luetella vain ne palveluspaikat, joihin siviilipalveluksen suorittaminen ei ole mahdollista. Tällä hetkellä siviilipalvelusta ei voi suorittaa esimerkiksi voittoa tavoittelevissa yhteisöissä, puoluerakisteriin merkityssä puolueessa tai työmarkkinajärjestössä. Kaiken kattavan luettelon ylläpitäminen palveluspaikoista johtaa väistämättä siihen, että lakia pitää päivittää, kun uusia, merkittäviä julkisia organisaatioita perustetaan.

Arvoisa puhemies! Nykyinen siviilipalveluslakimme on uudistettu kokonaisuudessaan vuonna 2007. Siviilipalveluslaissa säädetään maanpuolustusvelvollisuuteen perustuvasta siviilipalvelusvelvollisuudesta. Lain mukaan asevelvollinen, jonka vakaumukseen perustuvat syyt estävät häntä suorittamasta asevelvollisuuslaissa säädettyä palvelusta, vapautetaan sen suorittamisesta ja määrätään suorittamaan siviilipalvelusta. Kuten aiemmin totesin, lainsäädäntömme on pysyvä ajan tasalla. Meillä Suomessa muutoksessa eivät viime vuosina ole olleet vain hallinnon rakenteet, suuressa muutoksessa on ollut myös Suomen turvallisuuspoliittinen asema ja ympäristö. Siviilipalvelus on kiinteä osa maanpuolustusjärjestelmäämme, ja siksi siviilipalveluslain kehittämisestä olisi tarpeellista käydä tätä hallituksen esitystä perusteellisempain keskustelua.

Tämän keskustelun ydinkysymys on, vastaako nykyinen siviilipalvelusmalli aikamme tarpeita. On paikallaan pysähtyä arvioimaan sitä, miten nykyinen siviilipalvelus vastaa esimerkiksi varautumisen ja kokonaisturvallisuuden tarpeisiin, joita menneinä pandemian ja Venäjän hyökkäyssodan sävyttämienä vuosina on yhteiskunnassamme tunnustettu. Siviilipalveluksesta ja sen kehittämisestä olisi tärkeää käydä laajaa keskustelua paitsi puolueiden myös yhteiskuntamme eri viranomaisten ja muiden tahojen kesken. Viime vuosien keskusteluhan on keskittynyt etupäässä kutsuntojen ja aseellisen palveluksen kehittämisen ympärille. Olisiko kuitenkin korkea aika ulottaa kokonaisturvallisuuden paremmin huomioivan lainsäädännön pohdintoihin myös siviilipalveluslaki? Koska asia on laaja ja merkittävä, kenties parlamentaarinenkin keskustelu aiheesta olisi lähivuosina tarpeen, jotta niin kutsunnat, varusmiespalvelus kuin siviilipalveluskin vastaisivat parhaalla tavalla niihin kokonaisturvallisuuden kysymyksiin ja tarpeisiin, joita Suomi tällä vuosituhanella kohtaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Piisinen.

14.59 **Jorma Piisinen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Lähetekeskustelussa on siviilipalveluslakiin tarkoitettu hallituksen muutosesitys. Se on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä virkatyönä ja sisältää varsin tarpeellisen muutoksen, kun palveluspaikoiksi lisätään hyvinvointialueet, hyvinvointiyhtymät ja kuntayhtymät. Siviilipalveluslaki tarvitsee kuitenkin laajemman muutoksen. Siviilipalveluslakia on uudistettava palvelemaan paremmin yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja varautumista.

Siviilipalveluksen suorittaa loppuun yli tuhat henkilöä vuosittain, ja he muodostavat merkittävän koulutetun joukon, siviilivarannon, jonka koko on noin 5 000 henkilöä. Parla-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2023 vp

mentaarinen komitea tutki vuonna 2021 siviilipalveluksen uudistamistarpeita ja totesi muun muassa, että työ- ja elinkeinoministeriön ja siviilipalveluksen välillä ei ole valmiussuunnitelmaa siviilipalvelusvelvollisten käytöstä erityyppisissä valmiustilanteissa. Valtion keskusvirastoille tehdyn kyselyn mukaan siviilipalvelusta ei ole huomioitu niiden valmiussuunnittelussa. Siviilipalveluslaki ei huomioi sotilaallisen konfliktin tai sodan uhkan lisäksi muun tyyppisiä kriisejä. Ylimääräinen palvelus ja liikekannallepanon aikainen palvelus eivät mahdollista siviilivarannon joustavaa käyttöä erilaisissa muissa yhteiskuntaa kohtaavissa kriiseissä, toisin kuin asevelvollisuuslaki, joka mahdollistaa reserviläisten käytön esimerkiksi vakavassa suuronnettomuudessa tai pandemiassa.

Siviilipalvelun uudistamista on siis jatkettava. Uudistuksessa siviilipalveluksen koulutusosa on toteutettava siten, että se yhdistettynä valittujen tai osoitettujen palveluspaikkojen kanssa muodostaa yhteiskunnan kriisinsietokykyä paremmin palvelevan kokonaisuuden. Siviilivarantoon kuuluvista henkilöistä tulee muodostaa ajantasainen rekisteri, ja heidät tulee sijoittaa kriisiajan tehtävään. Tuota tehtävää tulee määrääjain kouluttaa ja harjoitella. Siviilivarannon käyttömahdollisuuksia tulee monipuolisesti lisätä muihinkin kuin sotilaallisiin uhkiin, kuten juurikin suuronnettomuuksiin ja pandemioihin.

Arvoisa rouva puhemies! Kannatan nyt esitettyä lakimuutosta, mutta pidän sitä juuri kerroin tavoin puutteellisena. Toivon, että edellä mainitut parlamentaarisen komitean suositukset ja kehittämisehdotukset otetaan vakavasti ja saamme pikaisesti uuden ja paremman esityksen siviilipalveluslain muuttamiseksi. Isänmaamme tarvitsee sitä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

15.02 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! Ministeri esitteli jämäkästi tämän lain, ja tässä sitten kollegat Peltonen ja Piisinen ovat laajentaneet tätä keskustelua ihan hyvillä puheenvuoroilla. Oma puheenvuoroni on ehkä enemmänkin sen myötäkarvaan silittelyä, mitä ministeri lyhyessä esittelyssään tässä totesi. Meillähän sote-uudistuksen jälkeen oli täällä käsiteltävänä niin sanottu Sote 100 -paketti, joka tarkoitti käytännössä yli sataa sellaista lakia, joissa oli muutettava aiemmat käsitteet: ”sairaanhoidopiirin kuntayhtymä” ”hyvinvointialueeksi” ja niin edelleen. Esimerkiksi vaikkapa tartuntatautilakiin, jossa oli aiemmin säädetty, mitä tapahtuu ”kunnan terveyskeskuksessa” tai ”sairaanhoidopiirissä”, tuli aina sitten tämä nykyinen käsite, ”hyvinvointialue”, mukaan. Ja tämänkaltainen lain perkaaminen on ilmeisesti osittain vieläkin tarpeen, niin kuin nyt olemme nähneet sen tässä yhteydessä.

Sairaalat ja terveyskeskukset ja myös pelastuslaitokset — mitkä tässä aivan oikein on mainittu — ovat erinomaisia paikkoja siviilipalveluksen suorittamiselle. Perinteisesti esimerkiksi psykiatrisissa sairaaloissa on aikanaan käytetty aika paljon siviilipalvelushenkilökuntaa sekä avustavissa tehtävissä että myös ammatillisissa tehtävissä niiltä osin kuin henkilöillä on ollut sitä ammatillista koulutusta. Eli lyhyesti sanottuna tämä on tarpeellinen ja — kuten ministeri totesi — tekninen muutos.

Lopuksi rohkenen vielä lisätä tähän puheenvuorooni sen, että edesmennyt edustajakollegamme Jörn Donner suoritti aikanaan aseettoman palveluksen Porin yleisessä sairaalassa, silloin kun sen nimi oli sellainen eli se ei ollut vielä edes keskussairaala nimeltään. Hän on kirjoittanut siitä aivan erinomaisen kirjan, jonka nimi on ”Terveenä sairaalassa” — löytyy myös Eduskunnan kirjastosta. Se on pieni pamfletti, jossa on vuodelta 60 erinomainen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 32/2023 vp

kuvaus teollisuuskaupunki Porin ja sen pienen yleisen sairaalan elämästä lukuisine herkuksine anekdootteineen. Kehotanpa lukaisemaan tämän Jörn Donnerin kirjan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Harjanne, poissa. Edustaja Sirén, poissa. Sitten keskustelu on... — Ministeri Satonen, olkaa hyvä. Kaksi minuuttia jos riittää, [Arto Satonen: Riittää kyllä.] niin päästään eteenpäin.

15.05 Työministeri Arto Satonen: Arvoisa rouva puhemies! Tähän varsinaiseen lakiesitykseen ei tullut muita kuin myönteisiä kannanottoja. Kyse on tosiaan teknisestä mutta toki tärkeästä asiasta. Kuten edustaja Lindénin puheenvuorossa kävi ilmi, juuri terveydenhoito ja pelastustoimi ovat sellaisia paikkoja, joissa siviilipalvelus on luonnollista suorittaa.

Varsinkin edustaja Piisinen — myöskin Peltonen ymmärtääkseni — viittasi samaan aiheeseen. Hän mainitsi siitä, että siviilipalveluksella voisi olla isompi rooli kokonaisturvallisuuden osalta. Hallitusohjelmassa onkin seuraava kirjaus: ”Hallitus kehittää siviilipalvelujärjestelmää tarkoituksenmukaisemmaksi parlamentaarisen työryhmän raporttia hyödyntäen ja kytkien palveluksen nykyistä selkeämmin kokonaisturvallisuuden toimintamalliin.” Ymmärsin, että tämä oli juuri se, jota toivottiin. Tätä työtä viedään eteenpäin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt vielä edustaja Elomaa, ja sitten tältä erää asian käsittely alkaa olla ajallisesti päättymässä. Jos tulee vielä puheenvuoroja, niin sitten ne siirtyvät myöhemmälle. — Mutta edustaja Elomaa.

15.06 Ritva Elomaa ps: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Suomessa on yleinen asevelvollisuus. Sitä on haastettu ja joidenkin taholta jopa kyseenalaistettukin viime vuosina. Nyt tänään huomaamme, että melko yksimielisesti Suomen linja yleisestä asevelvollisuudesta on ehdottoman tärkeä. Kaikki eivät kuitenkaan armeijaan halua, ja siviilipalvelus on se vaihtoehto heille. Aivan kuten ministeri Satonen ja edustaja Piisinenkin ottivat esille, siviilipalvelusta voidaan aina kehittää eteenpäin Suomen hyväksi. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.